

VÝSTAVA K 390. VÝROČIU ZALOŽENIA FRANTIŠKÁNSKEHO KLÁŠTORA V NIŽNEJ ŠEBASTOVEJ

Prešov – Nižná Šebastová, máj – december 2024

Matúš VOJNA

*Budova františkánskeho kláštora v Nižnej Šebastovej, od roku 1993 sídlo Štátneho archívu v Prešove.
Foto: Štátny archív v Prešove*

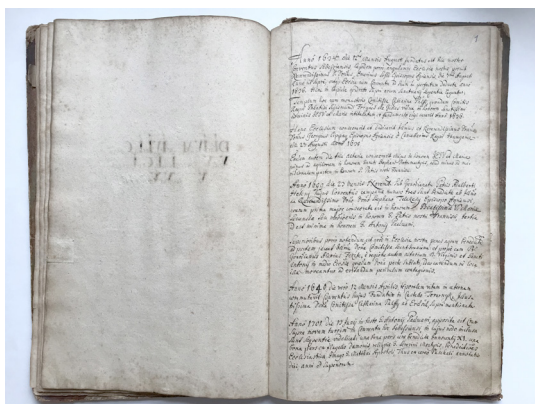
*Výstavu si prezreli aj členovia Rehole menších bratov františkánov z celého Slovenska.
Foto: Štátny archív v Prešove*

Cieľom pozvania bola ich misijná činnosť v prostredí, ktoré bolo od polovice 16. storočia výrazne protestantské. Grófka im dala postaviť kláštor spolu s kostolom zasväteným menu Preblahoslavenej Panny Márie. Základný kameň kostola aj kláštora

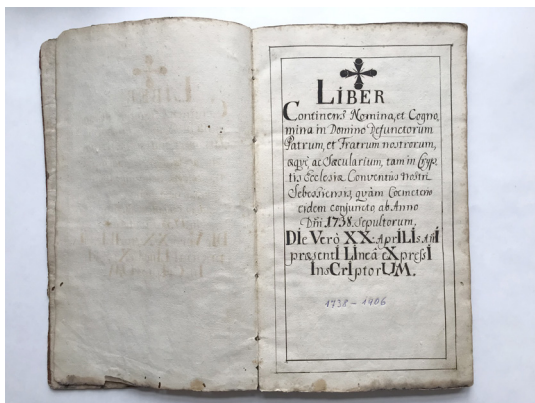
Štátny archív v Prešove sídli od roku 1993 v budove bývalého františkánskeho kláštora, od založenia ktorého v roku 1634 uplynulo práve 390 rokov. Pri tejto príležitosti pripravili zamestnanci archívu vo svojich priestoroch na Slanskej 31, Prešov – Nižná Šebastová výstavu s názvom *390. výročie založenia františkánskeho kláštora v Nižnej Šebastovej*, ktorú si návštevníci môžu pozrieť od 7. mája 2024 do decembra 2024. Obsahom výstavy sú kópie vzácných písomných dokumentov zo 17. – 19. storočia.

Františkáni začali pôsobiť na území dnešného Slovenska počas prvej polovice 13. storočia, pričom do roku 1239 patrili pod právomoc provinciála Nemeckej rehoľnej provincie. Počas prvej polovice 14. storočia sa na území dnešného Slovenska nachádzalo päť františkánskych kláštorov.

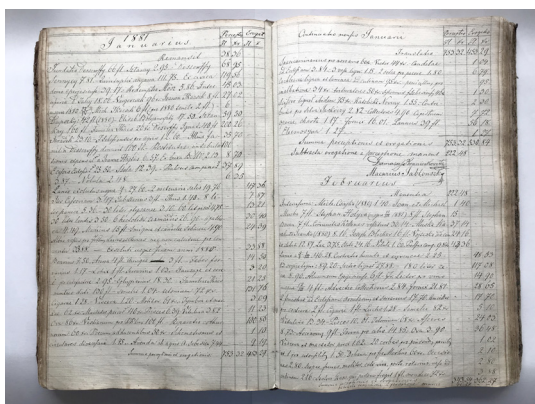
Františkáni prišli do Nižnej Šebastovej počas obdobia protireformácie v roku 1634 na pozvanie grófky Kataríny Pálfiovej ešte z roku 1625, ktorá bola vdovou po uhorskom palatínovi Žigmundovi Forgáčovi.

Starodávne dejiny a denník Šebastovského konventu z rokov 1743 – 1858. Denník začína dátumom 12. augusta 1634. od roku 1993 sídlo Štátneho archívu v Prešove. Foto: Štátny archív v Prešove

Kniha zomrelých z rokov 1738 – 1906. Foto: Štátny archív v Prešove

Kniha príjmov a výdavkov kláštora z rokov 1837 – 1901. Foto: Štátny archív v Prešove

požehnal 7. augusta 1634 jágerský biskup Imrich Lósi. V roku 1636 bola stavba dokončená a 27. augusta 1638 bol kostol s kláštrom vysvätený jágerským biskupom Jurajom Lipajom. Františkánsky konvent v Nižnej Šebastovej patrili medzi najväčšie v Šarišskej stolici.

Počas protihabsburských povstání prebiehajúcich v 17. storočí bol kláštor spolu s kostolom viackrát napadnutý a vyrabovaný, pričom sa to neobišlo bez strát na životoch. Podľa kláštornej kroniky počas „krutých náboženských a bratovražedných bojov dňa 22. júna 1644 vtrhlo povstalecké vojsko protestantské, zolášť kalvínske aj do Šebeša (Nižná Šebastová) a prirodzene najprv do kláštora. Vo svojej zbehlosti pochytili našich bratov, na čele s vtedajším gvardiánom P. Adalbertom Močarom, vyzliekli ich, bili, trýznili a hanobili najpotupnejším spôsobom. Potom ich zatvorili na noc do akejsi komory. Za tmavej noci podarilo sa všetkým ujsť a skryť v blízkom lese. Len jeden z nich, veľmi nábožného a svätého života, brat Mikuláš Körmendy zotrvojúc v modlitbách zameškal vhodnú príležitosť na útek a stal sa mučeníckou obeťou za všetkých. Po vyrabovaní kláštora poblúdení fanatici našli brata Mikuláša. Vyzlečeného v podobe kríža ho uviazali na skriňu a na chrbte mu vyrezali za živa kríž. Hlavu na temene roztkli, a potom horiacimi faklami pomaly pálili. Tak nemilosrdne a kruto umučili nášho brata Mikuláša“.

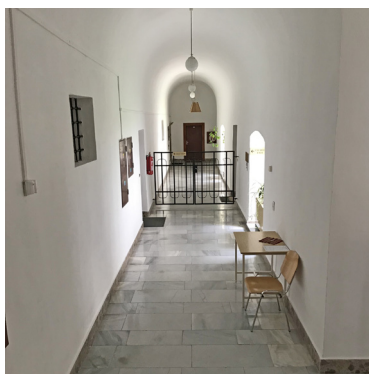
Pôvodný jednopodlažný kláštor bol postavený v barokovom slohu, neskôr v roku 1693 bol prestavaný po požari, ktorý spôsobil zásah blesku, a v roku 1734 bolo postavené druhé podlažie. V 19. storočí bola na budove kláštora postavená malá drevená vežička, do ktorej bol umiestnený zvon z rozpadávajúcej sa veže prilahlého

kostola. Kláštor do roku 1950 spravoval miestnu farnosť a päť filiálnych kostolov.

Kláštor je štvorkrídlová budova s centrálnym (rajským) dvorom, ktorá sa južnou stenou primkyňa k lodi kostola. V interiéri sú zachované pôvodné klenby, kamenárske fragmenty a výzdobné prvky. Najcennejší je karcer (kláštorne väzenie), v ktorom sa zachovali autentické nástenné maľby Krížovej cesty a výjavy zo života svätého Františka z 18. storočia.

V kláštore bola vybudovaná veľká knižnica, v ktorej sa nachádzalo 73 inkunábul (prvotlače vytvorené do roku 1500). S prestávkami tu fungovali rádové školy, noviciát (1776 – 1784), výuka filozofie (1735 – 1887), výuka teológie (1734 – 1878) a po dlhšej pauze od roku 1900 učilište pre provinciu sv. Jána Kapistránskeho, do ktorej patrili všetky východoslovenské františkánske kláštory. Po druhej svetovej vojne a zrušení rádu kláštor chátral. Až koncom 80. rokov 20. storočia bol komplexne reštaurovaný a adaptovaný pre potreby Štátneho archívu v Prešove.

Vystavené archívne dokumenty sú cenným prameňom pre výskum cirkevných dejín a dejín rehoľných spoločenstiev na východnom Slovensku v období novoveku. Výstavu si môžu návštevníci pozrieť osobne, alebo formou prezentácie na webovej a facebookovej stránke archívu.

*Chodba na prízemí.
Foto: Štátny archív v Prešove*

*Chodba na prvom poschodí.
Foto: Štátny archív v Prešove*

*Karcer s freskami Krížovej cesty z konca 17. storočia.
Foto: Štátny archív v Prešove*

*Kláštorné múry dnes ochraňujú archívne dokumenty.
Foto: Štátny archív v Prešove*